

ARKADIUSZ SADOWSKI

Zakład Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN

AKTYWNOŚĆ WYBRANYCH GOSPODARSTW ROLNYCH Z WIELKOPOLSKI W KORZYSTANIU Z FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ

1. Wstęp

Po przystąpieniu do Unii Europejskiej (UE) polskie gospodarstwa rolne używały możliwości konkurencyjności na ogólnoeuropejskim rynku, liczącym w chwili obecnej blisko 500 mln potencjalnych klientów [www.wikipedia.pl 2008]. Muszą jednak sprostać wyzwaniom konkurencyjnym ze strony farm europejskich, w tym także polskich. Do tego potrzebny jest odpowiedni potencjał produkcyjny oraz spełnienie norm w zakresie ochrony środowiska oraz warunków utrzymania zwierząt. W momencie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej zasoby polskiego rolnictwa były relatywnie niewielkie na tle ówczesnej UE¹⁵. Takie czynniki, jak wartość nakładów środków trwałych, przeciętny obszar gospodarstwa oraz przeciętna jego siła ekonomiczna, były zdecydowanie mniejsze w Polsce niż w pozostałych krajach wówczas należących do UE [Poczta 2003]. Dlatego też gospodarstwa towarowe muszą dokonywać modernizacji, aby być w stanie sprostać zarówno wewnątrz krajowej jak i unijnej konkurencji. Świadomość wagi tego zagadnienia obecna jest od dawna, zarówno wśród kreatorów polityki rolnej, jak i wśród samych rolników. Słabość ekonomiczna, będąca skutkiem niewielkiego potencjału produkcyjnego, jest także przyczyną uniemożliwiająca dokonanie zmian, gdyż większość polskich gospodarstw nie jest w stanie wygenerować ze swojej działalności operacyjnej środków na taką modernizację, która w znaczący sposób zwiększyłaby ich pozycję konkurencyjną. Dlatego też, jeszcze na dekadę przed przystąpieniem do UE, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa uruchomiła program kredytów preferencyjnych, których jednym z celów było wsparcie inwestycji modernizacyjnych w gospodarstwach rolnych. Działania te nie przyczyniły się wprawdzie do zmian strukturalnych w rolnictwie, lecz

tym gospodarstwom, które dokonały modernizacji, umożliwiły zarówno wzrost zasobów czynników produkcji, jak i poprawę efektywności ich wykorzystania [Sadowski i Poczta 2007]. Uruchomienie w kolejnych latach unijnych funduszy przedakcesyjnych jak i poakcesyjnych dało polskim gospodarstwom kolejne szanse na przeprowadzenie procesu modernizacji, tym bardziej że miały one charakter bezzwrotny. Uczestnictwo we wspólnej polityce rolnej UE postawiło jednak przed polskimi gospodarstwami nowe wyzwania, gdyż korzystanie z unijnej pomocy związane jest ze spełnieniem norm głównie w zakresie ochrony środowiska oraz warunków utrzymania zwierząt. Stąd też, w strategii rozwoju gospodarstw musiały też znaleźć się przedsięwzięcia, które nie mają bezpośredniego przełożenia na ekonomikę gospodarstwa a które patrząc z perspektywy zarządzającego gospodarstwem, prowadzą przede wszystkim do spełnienia norm w przedstawionych powyżej dziedzinach.

2. Wielkopolskie rolnictwo na tle kraju w zakresie korzystania z wybranych instrumentów wsparcia unijnego w latach 2004-2006

Korzystając z szans, jakie daje wspólna polityka rolna UE, wiele polskich gospodarstw sięgnęło po unijne fundusze. Wielkopolscy rolnicy należą przy tym do najbardziej aktywnych w skali kraju. W niniejszym opracowaniu przedstawione zostaną jedynie te działania, które są najistotniejsze z punktu widzenia przedstawionych wyżej dwóch celów: poprawy konkurencyjności oraz spełnienia wymogów w zakresie ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt. W latach 2004-2006, były to: Działanie 1.1 Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich – „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” oraz Działanie 6 Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich – „Dostosowanie do standardów Unii Europejskiej”.

2.1. Inwestycje w gospodarstwach rolnych

Wnioski na to działanie składane były w dwóch turach [ARiMR 2007]. Pierwsza zakończyła się 31 marca 2006 roku, a druga przeprowadzona została w dniu 16 kwietnia 2007 roku. W obu turach w skali kraju złożone zostały 42 584 wnioski¹ na łączną kwotę dofinansowania 4 570 900 tys. zł (tabela 1). Rolnicy z Wielkopolski wykazali się ponadprzeciętną aktywnością, gdyż w stosunku do średniej krajowej większy był o ponad 70% udział wnioskujących gospodarstw, oraz o około 25% przeciętna wartość dofinansowania.

¹ Do chwili obecnej (marzec 2008) nie zostały jeszcze wydane wszystkie decyzje w ramach wymienionego zadania, stąd w materiałach sprawozdawczych ARiMR umieszczane są wyłącznie dane opracowane na podstawie złożonych wniosków.

Tabela 1

Zainteresowanie działaniem 1.1 SPO - Inwestycje w gospodarstwach rolnych w Polsce i Wielkopolsce

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw powyżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą*	Liczba złożonych wniosków w obu turach**	Łączna kwota dofinansowania [tys. zł]**	Udział gospodarstw ubiegających się o dofinansowanie [%]	Średnia wartość dofinansowania [tys. zł]
Polska	1 708 099	42 584	4 570 900	2,49	107
Wielkopolska	127 841	5 590	749 800	4,37	134

* Źródło: Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2006 [GUS 2007].

** Źródło: ARiMR - trzy lata po akcesji [ARiMR 2007].

2.2. Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej

Na to działanie rolnicy mogli składać wnioski w dniach od 1 lutego 2005 do 22 marca 2005, kiedy to zawieszono przyjmowanie wniosków [ARiMR 2007]. W schematach² 1 i 2 w skali kraju wydano 75 907 decyzji na łączną kwotę pomocy 2 633 650 tys. zł (tabela 2). Udział Wielkopolskich gospodarstw, które uzyskały pomoc był ponad 2,5 krotnie wyższy od średniej krajowej. Wyższa o 13% była też przeciętna wartość przyznanego dofinansowania. Należy przy tym zaznaczyć, iż wymienione standardy dotyczyły produkcji zwierzęcej a Wielkopolska należy do tych obszarów, gdzie odgrywa ona istotną rolę.

Tabela 2

Zainteresowanie działaniem 6 PROW - Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej w Polsce i Wielkopolsce

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw pow. 1 ha prowadzących działalność rolniczą w roku 2005*	Liczba decyzji w schemacie 1 i 2**	Łączna kwota pomocy [tys. zł]**	Udział gospodarstw ubiegających się o dofinansowanie [%]	Przeciętna wartość dofinansowania [tys. zł]
Polska	1 708 099	75 907	2 633 650	4,44	35
Wielkopolska	127 841	14 762	580 510	11,55	39

* Źródło: Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2006 [GUS 2007].

** Źródło: ARiMR - trzy lata po akcesji [ARiMR 2007].

² Schemat 1 – Wyposażenie gospodarstwa w urządzenie do przechowywania nawozów naturalnych
 Schemat 2 – Dostosowanie gospodarstwa produkującego mleko do standardów zdrowia publicznego
 Schemat 3 – Modernizacja fermy specjalizującej się w produkcji jaj konsumpcyjnych.

3. Wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej w wybranych gospodarstwach rolnych Wielkopolski

3.1. Cel i metoda badań

Ze względu na istotną rolę wsparcia UE w procesie przekształcania gospodarstw, podjęto próbę określenia specyfiki gospodarstw, które w ostatnich latach ubiegały się o środki unijne.

Badaniami objętych zostało 50 towarowych gospodarstw z terenu Wielkopolski, współpracujących z WODR w Poznaniu. Dobrane one zostały w sposób celowy pod kątem takich parametrów jak dominujący kierunek produkcji (typ rolniczy) oraz klasa wielkości ekonomicznej. Korzystanie z funduszy nie stanowiło kryterium doboru, stąd w toku analizy wystąpiła duża rozbieżność w liczbie gospodarstw korzystających z poszczególnych form pomocy, w tym niewielka liczba oraz niejednorodność gospodarstw korzystających z pozostałych działań (pomoc dla gospodarstw niskotowarowych, pomoc na zalesianie, wsparcie dla młodych rolników). W gospodarstwach tych przeprowadzona została ankieta, w której badani rolnicy odpowiadali między innymi na pytania dotyczące aktywności w dziedzinie korzystania z funduszy UE oraz ich bieżącej sytuacji ekonomicznej, majątkowej oraz uzyskiwanych wyników produkcyjnych. Badane gospodarstwa, ze względu na swoją specyfikę nie mogą zostać uznane za reprezentatywne dla całego rolnictwa Wielkopolski, gdzie obok gospodarstw towarowych, funkcjonują także produkujące wyłącznie lub głównie na własne potrzeby [Sadowski i in. 2006]. Ze względu jednak na swój potencjał, znaczna ich część należy do tej grupy gospodarstw, która może podjąć wyzwania konkurencyjne na krajowym, jak i europejskim rynku.

Celem analizy było określenie zróżnicowania gospodarstw korzystających z poszczególnych form wsparcia oraz gospodarstw, które nie korzystały z funduszy UE. W analizie nie uwzględniono takich działań, jak dopłaty bezpośrednie czy wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, gdyż w założeniach mają one wspierać bieżącą działalność operacyjną i nie są w związku z tym instrumentem przemian o charakterze strategicznym.

Spośród bogatej oferty zarówno PROW jak i SPO, największą popularnością wśród badanych rolników cieszyły się 2 działania: „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” oraz „Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów UE”. Jedyne 4 gospodarstwa skorzystały z innych form wsparcia, takich jak: „Zalesianie gruntów rolnych”, „Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych...”, „Ułatwienie startu młodym rolnikom” oraz „Wspieranie gospodarstw niskotowarowych”. Wszystkie te działania spełniają jeden z wspomnianych wyżej celów, to znaczy przyczyniają się do modernizacji gospodarstwa, bądź do poprawy oddziaływania

na środowisko lub polepszenia dobrostanu zwierząt. Nie wszystkie mają charakter inwestycyjny, lecz każde z nich charakteryzuje się długofalowym oddziaływaniem na sytuację ekonomiczną i produkcyjną gospodarstwa, stąd można przyjąć, iż związane są z zarządzaniem strategicznym. W przypadku 3 gospodarstw, które skorzystały z więcej niż jednego działania, uwzględniono w obliczeniach to działanie, którego bezwzględna wartość dofinansowania była najwyższa.

W celu zobrazowania różnic pomiędzy analizowanymi grupami gospodarstw, posłużono się w pierwszym rzędzie miernikami określającymi ich potencjał produkcyjny oraz społeczny. Kolejne mierniki dotyczą wyników produkcyjnych oraz ekonomicznych.

3.2. Wyniki badań

Pośród 50 badanych gospodarstw, 23 skorzystały w latach 2004-2006 z funduszy UE (tabela 3). Wziąwszy pod uwagę ich specyfikę, a szczególnie towarowy charakter produkcji oraz stałą współpracę z doradztwem, stan taki jest zrozumiały. Gospodarstwa należące do poszczególnych, analizowanych grup są niezwykle zróżnicowane, tak w zakresie posiadanego potencjału, jak i uzyskanych wyników produkcyjnych i ekonomicznych.

Tabela 3

Charakterystyka gospodarstw korzystających z wybranych instrumentów wsparcia UE dla gospodarstw rolnych (wartości średnie)

Wyszczególnienie	Działanie			Gospodarstwa niekorzystające z funduszy UE	Gospodarstwa razem	
	Inwestycje w gospodarstwach rolnych (Działanie 1.1 SPO 2004-2006)	Dostosowanie do standardów UE (Działanie 6 PROW 2004-2006)	Pozostałe działania			
Liczebność	4	15	4	27	50	
Wartość przyznanego dofinansowania (zł)	103 273	49 891	42 245	–	–	
Potencjał produkcyjny	Powierzchnia gospodarstwa (ha fiz.)	82,98	49,34	28,84	39,78	45,23
	Powierzchnia gospodarstwa (ha przel.)	84,45	34,78	19,04	32,15	36,08
	Jakość użytkowanych gruntów (współczynnik)*	0,95	0,69	0,85	0,67	0,71
	Wartość kapitału własnego na koniec 2006 (zł)	834 690	772 773	530 462	529 614	627 036
	Udział kapitału własnego w pasywach w 2006 roku (%)	76	92	94	88	82

Wyszczególnienie		Działanie			Gospodarstwa niekorzystające z funduszy UE	Gospodarstwa razem
		Inwestycje w gospodarstwach rolnych (Działanie 1.1 SPO 2004-2006)	Dostosowanie do standardów UE (Działanie 6 PROW 2004-2006)	Pozostałe działania		
Potencjał produkcyjny	Przyrost kapitału w 2006 roku (%)	17,98	7,37	3,47	5,42	7,22
	Siła ekonomiczna (pkt)**	8,00	7,20	4,75	6,19	6,52
	Liczba DJP/100 ha UR	101,78	70,48	66,01	80,83	82,42
Potencjał społeczny	Poziom wykształcenia (pkt)***	2,5	2,5	2,5	2,6	2,5
	Wiek kierownika gospodarstwa (lata)	41,8	44,4	43,5	44,3	44,1
Uzyskane wyniki produkcyjne i ekonomiczne	Plon w jednostkach zbożowych	50,68	40,51	39,79	38,34	40,09
	WDB ogółem (zł)	226 914	136 172	70 235	129 761	134 695
	WDB / ha fiz (zł)	2 735	2 760	2 435	3 262	2 978
	WDB / 1 zł kapitału własnego (zł)	0,27	0,18	0,13	0,25	0,21
	WDB / 1 osobę pełnozatrudnioną (zł)	120 219	55 596	36 917	61 648	61 939
	DGR ogółem (zł)	106 139	88 281	27 521	86 029	83 633
	DGR / ha fiz (zł)	1 279	1 789	954	2 163	1 849
	DGR / 1 zł kapitału własnego (zł)	0,13	0,11	0,05	0,16	0,13
	DGR / 1 osobę pełnozatrudnioną (zł)	56 233	36 043	14 466	40 871	38 458
	Relacja: DGR / WDB	0,47	0,65	0,39	0,66	0,62

* współczynnik jakości gruntów = ha przeliczeniowe / ha fizyczne

** każdej klasie wielkości ekonomicznej [Goraj i in. 2004] przypisano odpowiednią liczbę punktów, tj klasa 1 - 1 pkt, klasa 2 - 2 pkt. Itd.

*** poszczególnym poziomom wykształcenia przypisano odpowiednią liczbę punktów:

- 1 – podstawowe
- 2 – zasadnicze
- 3 – średnie
- 4 – wyższe

3.2.1. Gospodarstwa korzystające ze wsparcia w ramach działania „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”

Gospodarstwa realizujące działanie 1.1 SOP charakteryzują się zarówno największą powierzchnią użytków rolnych, jak i najwyższą ich jakością. Stan ten odzwierciedla w pewien sposób strategię ich rozwoju, polegającą na powiększaniu powierzchni w oparciu o możliwie najlepsze grunty oraz na unowocześnianiu produkcji. O ekspansywnym charakterze tych gospodarstw świadczy także najniższy udział kapitału własnego w pasywach, który dowodzi, iż w większym stopniu ich kierownicy korzystają z zewnętrznych źródeł kapitału. Skutkiem tego także pozostałe składniki potencjału produkcyjnego uzyskują najwyższe wartości. Wysokość kapitału własnego jest ponad 33% większa niż średnia dla wszystkich badanych gospodarstw, a poza tym charakteryzuje się on najwyższym przyrostem. Najwyższa jest także siła ekonomiczna oraz obsada zwierząt. Posiadany potencjał produkcyjny jest przy tym efektywnie wykorzystywany, gdyż gospodarstwa te uzyskują także, w większości mierników, najwyższe wyniki produkcyjne i ekonomiczne. Średnie plony w jednostkach zbożowych są większe o ponad 26% w stosunku do całej badanej populacji. Wartość dodana brutto jest z kolei wyższa o niemal 70%, a dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego (DGR) o ponad 26%. Należy jednak zauważyć, iż w tej grupie gospodarstw relacja pomiędzy DGR³ a wartością dodaną brutto (WDB) wynosi 0,47, a dla ogółu 0,62. Świadczy to o ponadprzeciętnym udziale amortyzacji oraz kosztów czynników zewnętrznych (w tym odsetek) w strukturze kosztów ogółem. Wziąwszy jednak pod uwagę zarówno wysoką wartość kapitału własnego, jak również relatywnie duży udział kapitałów zewnętrznych, stan taki można uznać za prawidłowy. Gospodarstwa z tej grupy charakteryzują się ponadto więcej niż przeciętną dochodowością (liczoną na poziomie wartości dodanej brutto) pracy i kapitału, niższą natomiast ziemi. Wysokie obciążenie kosztami amortyzacji oraz odsetek powoduje, iż dochodowość obliczona na podstawie DGR, jest wyższa od średniej jedynie w przypadku dochodowości pracy. Jest to generalnie zgodne z powszechnym w ekonomii prawem malejącej efektywności krańcowej, ponieważ gospodarstwa z tej grupy posiadają relatywnie wysokie zasoby ziemi oraz kapitału, stąd ich jednostkowa dochodowość jest niższa. W swojej strategii rozwoju, gospodarstwa starają się jednak maksymalizować nie dochodowości poszczególnych czynników produkcji, lecz dochód ogółem, który w tej grupie jest najwyższy.

3.2.2. Gospodarstwa korzystające ze wsparcia w ramach działania „Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej”

Wśród gospodarstw korzystających z funduszy UE, największą liczbę stanowią te, które realizowały zadania w ramach działania 6 PROW. Patrząc z punktu wi-

³ DGR = WDB – amortyzacja – koszty czynników zewnętrznych (koszty pracy najemnej, czynsze dzierżawne, odsetki) [Goraj i in. 2004]

dzenia kreowania polityki rolnej, jego celem było zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko oraz poprawa dobrostanu zwierząt, jednak na poziomie decyzji podejmowanych w poszczególnych gospodarstwach, główny cel, jak można mniemać, związany był z chęcią spełnienia odpowiednich norm, co było warunkiem niezbędnym przy ubieganiu się o pozostałe formy wsparcia unijnego. Tym można tłumaczyć tak duże zainteresowanie wymienionym działaniem. Potencjał produkcyjny gospodarstw dostosowujących się do standardów jest mniejszy od tych, które dokonały inwestycji modernizacyjnych, lecz wyższy od średniej dla całej badanej populacji. Średnia powierzchnia użytków rolnych jest większa o niemal 10 ha, lecz ziemia cechuje się niższą jakością. Gospodarstwa te charakteryzują się także ponadprzeciętną wartością kapitału własnego. Większy jest także jego udział w strukturze pasywów, co świadczy o tym, iż ich kierownicy prowadzą bardziej pasywną politykę finansową, mimo tego jednak, przyrost wartości kapitału własnego jest zbliżony do średniej dla ogółu. Wyższa w stosunku do średniej dla wszystkich gospodarstw jest też siła ekonomiczna. Przedsięwzięcia dostosowujące gospodarstwa do standardów UE związane są z produkcją zwierzęcą, stąd zastanawiająca jest mniejsza obsada zwierząt. Być może pozostałe gospodarstwa już wcześniej spełniły odpowiednie normy, co jest szczególnie prawdopodobne w przypadku przedstawicieli grupy przeprowadzających inwestycje modernizacyjne. Posiadają one bowiem najwyższą obsadę zwierząt, a warunkiem otrzymania pomocy w ramach działania 1.1 SPO było spełnienie norm.

Wyniki produkcyjne i ekonomiczne gospodarstw dostosowujących się do standardów UE zbliżone są do średniej dla całej populacji. Dotyczy to szczególnie plonu w jednostkach zbożowych, wartości dodanej brutto oraz dochodu gospodarstwa rolniczego. Niższe od przeciętnej są natomiast dochodowości czynników produkcji, liczone zarówno poprzez WDB, jak też DGR.

3.2.3. Gospodarstwa korzystające z pozostałych form wsparcia

Pomimo znacznego zróżnicowania w zakresie poszczególnych form pomocy, gospodarstwa z tej grupy wykazują wiele cech wspólnych, cechują się one bowiem najmniejszym potencjałem produkcyjnym. Posiadają mniejszą niż średnia dla ogółu powierzchnię UR, mniejszy kapitał oraz najmniejszy jego przyrost. Niechętnie korzystają z zewnętrznych źródeł finansowania, gdyż udział kapitału własnego w pasywach jest w tej grupie największy. Poza tym, gospodarstwa te charakteryzują się najmniejszą siłą ekonomiczną oraz najniższą obsadą zwierząt. Wszystkie wyniki produkcyjne i ekonomiczne są także najniższe w tej grupie. Gospodarstwa te nie posiadają więc w chwili obecnej przewag konkurencyjnych, dlatego też w naturalny sposób kierują swoje zainteresowanie w kierunku form wsparcia związanych z ograniczeniem produkcji rolniczej oraz jej ekstensyfikacją. Do tej kategorii działań należą z pewnością programy rolnośrodowiskowe (1 gospodarstwo) oraz zalesianie gruntów rolnych (1 gospodarstwo). Nieco inny charakter

ma wspieranie gospodarstw niskotowarowych (1 gospodarstwo), gdyż jak podaje Ministerstwo Rolnictwa [www.minrol.gov.pl 2008] jego celem jest „zapewnienie przejściowego wsparcia finansowego niewielkim gospodarstwom w celu zwiększenia ich możliwości inwestycyjnych”. Działanie to jednak także skierowane jest do jednostek nie posiadających przewag konkurencyjnych. Od ogólnego schematu odbiega jedynie jedno gospodarstwo, które uzyskało wsparcie w ramach działania „Ułatwienie startu młodym rolnikom”.

3.2.4. Potencjał społeczny badanych gospodarstw

Z doradczego punktu widzenia istotne znaczenie ma określenie społecznego potencjału gospodarstw korzystających z poszczególnych form pomocy unijnej, szczególnie na tle tej części populacji, która z niej nie korzysta. W badanej populacji występuje jednak tylko nieznaczące zróżnicowanie tego potencjału. Średni poziom wykształcenia we wszystkich badanych grupach waha się w granicach 2,5 do 2,6 pkt, co w przyjętej 4-stopniowej skali odpowiada wykształceniu pomiędzy wykształceniem zasadniczym i średnim. Także przeciętny wiek kierowników gospodarstw jest zbliżony we wszystkich grupach i wynosi około 44 lat. Jedynie w przypadku gospodarstw korzystających z działania 1.1 SPO jest on nieco niższy i wynosi 41,8. Nie jest to jednak różnica w skali pokoleniowej, co należy uznać za zjawisko niepokojące, gdyż szczególną aktywność w dziedzinie modernizacji warsztatu pracy powinni wykazywać rolnicy młodzi, przejmujący gospodarstwa, tym bardziej iż do nich skierowane są w sposób szczególnie liczne instrumenty pomocowe.

4. Podsumowanie

Wspólna polityka rolna UE oferuje szeroką gamę form wsparcia gospodarstw rolnych. Dostosowane są one zarówno do różnorodnych typów gospodarstw, jak i celów jakie stawiają przed nimi ich kierownicy. Przeprowadzone badania wykazały duże zainteresowanie funduszami unijnymi wśród gospodarstw większych, prowadzących produkcję towarową i współpracujących z doradztwem rolniczym. Zainteresowanie poszczególnymi formami wsparcia uzależnione było przede wszystkim od czynników o charakterze majątkowym i ekonomicznym. Niezauważalny był natomiast wpływ czynników o charakterze społecznym, takich jak poziom wykształcenia kierownika gospodarstwa czy jego wiek. Z pomocy unijnej korzystają głównie gospodarstwa cechujące się, na tle całej badanej populacji, bądź to wyższymi niż przeciętne zasobami majątkowymi i wynikami produkcyjnymi, bądź zdecydowanie niższymi. Badania wykazały bowiem silne zróżnicowanie w zakresie posiadanego potencjału produkcyjnego oraz uzyskiwanych wyników produkcyjnych i ekonomicznych pomiędzy grupami gospodarstw korzystających z poszczególnych form wsparcia. Największym zainteresowaniem badanych

gospodarstw cieszyły się przedsięwzięcia dostosowujące je do standardów UE. Najwyższym potencjałem, najlepszymi wynikami produkcyjnymi i ekonomicznymi oraz najbardziej ekspansywną strategią rozwoju charakteryzuje się z kolei grupa wykonująca inwestycje modernizacyjne. Gospodarstwa, które cechują się najmniejszym potencjałem oraz najniższymi wynikami korzystały z pozostałych form wsparcia, charakteryzujących się w większości przeznaczeniem dla gospodarstw słabych ekonomicznie (wsparcie dla gospodarstw niskotowarowych), bądź stawiających sobie za cel ograniczenie i ekstensyfikację produkcji (programy rolnośrodowiskowe i zalesianie gruntów rolnych). Generalnie można stwierdzić, iż wybór formy wsparcia uzależniony był od charakteru gospodarstwa oraz jego siły ekonomicznej. Realizowane były dwa zasadnicze cele polityki rolnej: zwiększanie zdolności konkurencyjnych gospodarstw oraz ochrona środowiska, co konweniuje z ogólnymi celami zrównoważonego rozwoju.

LITERATURA

1. ARiMR – trzy lata po akcesji (2007). Wyd. ARiMR, 200.
2. Goraj L., Mańko S., Sass R., Wyszowska Z. (2004): Rachunkowość rolnicza. Wyd. Difin, 311.
3. Poczta. W. (2003): Rolnictwo polskie w przededniu integracji z Unią Europejską. Wyd. A.R. w Poznaniu, 152.
4. GUS (2006): Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2006.
5. Sadowski A., Jankowiak J., Bieńkowski J. (2006): Zróżnicowanie powiązań z rynkiem gospodarstw rolnych w Wielkopolsce. Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu. T VIII, Zeszyt 1, 172-176.
6. Sadowski A., Poczta W. (2007): Ocena skutków inwestycji wspieranych kredytem preferencyjnym dla gospodarstw rolnych. Wyd. A.R. w Poznaniu, 172.
7. www.minrol.gov.pl 2008
8. www.wikipedia.pl 2008

ARKADIUSZ SADOWSKI

AKTYWNOŚĆ WYBRANYCH GOSPODARSTW ROLNYCH Z WIELKOPOLSKI
W KORZYSTANIU Z FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ

STRESZCZENIE

Przedstawiono wyniki badań ankietowych dotyczących aktywności rolników w dziedzinie korzystania z poszczególnych form wsparcia Unii Europejskiej. Badania przeprowadzone zostały na grupie 50 towarowych gospodarstw rolnych z Wielkopolski, współpracujących z WODR w Poznaniu. Analizowana grupa wykazała relatywnie duże zainteresowanie wsparciem unijnym, a szczególnie działaniami mającymi na celu dostosowanie

gospodarstw do standardów UE (15 gospodarstw) oraz inwestycjami o charakterze modernizacyjnym (4 gospodarstwa). Wybór formy pomocy uzależniony był przede wszystkim od wielkości potencjału produkcyjnego oraz uzyskiwanych wyników produkcyjnych i ekonomicznych. O pomoc UE ubiegały się przy tym głównie gospodarstwa o potencjale wyższym od przeciętnej dla całej badanej populacji (głównie inwestycje oraz dostosowanie do standardów) lub zdecydowanie niższym (pozostałe formy wsparcia).

ARKADIUSZ SADOWSKI

ACTIVITY OF SELECTED FARMS FROM WIELKOPOLSKA IN USE OF EUROPEAN FUNDS

SUMMARY

In this paper results of questionnaire research concerning activity of farmers in using particular forms of UE assistance were presented. 50 commercial farms from Wielkopolska region, which collaborate with Wielkopolski Agricultural Advisory Center in Poznań, were research object. In this group there was relatively large interest in using the UE assistance. Especial area of interest it was meeting UE standards (15 farms) and modernization investments (4 farms). Choice of assistance form depended on the value of production potential and on the level of production and economic effects. Farms that has production potential higher (especially modernization investments and meeting the standards) or lower (other form of assistance) in relation to average before all applied for assistance.